

РУЇС ТОРІХА ПРОТИ ІСПАНІЇ (RUIZ TORIJA V. SPAIN)

У справі "Руїс Торіха проти Іспанії"¹

Європейський суд з прав людини, засідаючи палатою — згідно зі статтею 43 Конвенції про захист прав людини та основних свобод (Конвенція) та відповідними положеннями Регламенту Суду "А"², — до складу якої увійшли судді:

- п. Р. Рюссдаль (R. Ryssdal), Голова Суду
- п. Р. Бернхардт (R. Bernhardt)
- п. Ф. Гьольчюклю (F. Gölcüklü)
- п. Р. Макдоналд (R. Macdonald)
- п. С. Руссо (C. Russo)
- п. С. К. Мартенс (S. K. Martens)
- п. Ж. М. Моренілла (J. M. Morenilla)
- п. Ф. Бірі (F. Biri)
- п. М. А. Лопес Роча (M. A. Lopes Rocha), а також п. Г. Пецольд (H. Petzold), в. о. Секретаря Суду,

після нарад за зачиненими дверима 24 червня та 23 листопада 1994 року постановляє таке рішення, ухвалене в останній із зазначених днів:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа передана до Суду Європейською комісією з прав людини (Комісія) 9 вересня 1993 року, в межах тримісячного строку, передбаченого пунктом 1 статті 32 та статтею 47 Конвенції. Справу розпочато за заявою (№ 18390/91) проти Королівства Іспанії, поданою до Комісії на підставі статті 25 громадянином Іспанії п. Еусебіо Руїсом Торіхою (*Eusebio Ruiz Torija*) 15 березня 1991 року. У своєму запиті Комісія посилалася на статті 44 та 48, а також на заяву Іспанії про визнання обов'язкової юрисдикції Суду (стаття 46). Запит подано з метою

Примітки Секретаря Суду:

¹ Справі привласнено номер 39/1993/434/513. Перше число позначає порядковий номер у списку справ, переданих до Суду у відповідному році (друге число). Останні два числа вказують на порядкові номери справи у списку справ, переданих до Суду від часу його створення, і в списку відповідних початкових заяв до Комісії.

² Регламент Суду "А" застосовують до всіх справ, переданих у Суд до набрання чинності Протоколом № 9, а після цієї дати лише до справ стосовно держав, що не взяли на себе зобов'язань за цим Протоколом. Він відповідає Регламенту, який набрав чинності 1 січня 1983 року, зі змінами, внесеними кілька разів пізніше.

отримання рішення Суду стосовно того, чи свідчать факти у справі про порушення державою-відповідачем своїх зобов'язань за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

2. У відповідь на запит, зроблений згідно з пунктом 3 (d) правила 33 Регламенту Суду "А", заявник повідомив про свій намір взяти участь у провадженні і призначив адвоката, який представлятиме його в Суді (правило 30). Голова Суду надав адвокату дозвіл користуватися іспанською мовою (пункт 3 правила 27).

3. До складу палати ввійшли за посадою п. Ж. М. Моренілла, суддя, обраний від Іспанії (стаття 43 Конвенції), та п. Р. Рюссдаль, Голова Суду (пункт 3 (b) правила 21). 24 вересня 1993 року у присутності Секретаря Голова Суду визначив жеребкуванням імена інших семи членів палати, а саме: п. Р. Бернхардта, п. Ф. Гьольчюкю, п. Р. Макдоналда, п. С. Руссо, п. С. К. Мартенса, п. Ф. Бігі та п. М. А. Лопеса Рочі (стаття 43 (наприкінці) та пункт 4 правила 21).

4. 13 січня 1994 року Голова Суду вирішив, що в інтересах належного здійснення правосуддя слід розглядати цією самою палатою водночас і справу "Гіро Балані проти Іспанії" (*Hiro Balani v. Spain*) (№ 46/1993/441/520) (пункт 6 правила 21).

5. Як голова палати (пункт 5 правила 21), п. Рюссдаль через Секретаря Суду провів консультації з уповноваженою особою Уряду Іспанії (Уряд), адвокатом заявника та представником Комісії (Комісія) щодо організації провадження (пункт 1 правила 37 та правило 38). Відповідно до виданого після цього розпорядження, 21 січня 1994 року Секретар отримав меморандум Уряду, а меморандум заявника та його вимоги згідно зі статтею 50 Конвенції — 2 та 7 лютого, відповідно. Листом, який канцелярія отримала 12 травня, Секретар Комісії поінформував Секретаря Суду, що представник Комісії подасть свої зауваження під час слухання.

17 квітня 1994 року у відповідь на запит Секретаря, поданий за дорученням Голови Суду, Комісія надала матеріали здійсненого нею провадження.

6. Згідно з рішенням Голови Суду, який надав представникові Уряду дозвіл виступати іспанською мовою (пункт 2 правила 27), відкрите слухання відбулося 25 травня 1994 року в Палаці прав людини у Страсбурзі. Перед цим Суд провів підготовче засідання.

На судовому розгляді були присутні:

а) від Уряду

п. Х. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
начальник юридичного департаменту з прав людини,
Міністерство юстиції,

уповноважена особа;

б) від Комісії

п. Ф. Мартінес (F. Martínez),

представник;

с) від заявника

пані Р. М. Ремесал Барсена (R. M. Remesal Barcena), адвокат, захисник.

Суд заслухав виступи названих вище представників.

ЩОДО ФАКТІВ

I. КОНКРЕТНІ ОБСТАВИНИ СПРАВИ

7. Пан Еусебіо Руїс Торіха — громадянин Іспанії, проживає в Мадриді.

8. З 1960 року п. Руїс Торіха орендував бар у Мадриді. У 1988 році орендодавець порушив проти нього провадження в суді першої інстанції № 15 м. Мадрида щодо розірвання договору оренди та виселення (*desahucio*). Як стверджує орендодавець, у приміщенні бару без його дозволу було встановлено гральні автомати, що належать третій стороні, а це вважається несанкціонованим переданням або суборендою і становить одну з передбачених законом підстав для розірвання договору оренди (див. пункт 13 нижче).

9. У запереченні щодо позову заявник доводив, що встановлення автоматів було законним і що позивач діяв недобросовісно. Насамкінець він додав:

"Зрештою, [я посилаюся на] п'ятнадцятирічний строк позовної давності для позовів *in personam*, який передбачено у статті 1964 Цивільного кодексу [див. пункт 15 нижче]. Згідно зі статтею 1969, строк для цих цілей починає спливати з дня, коли позов міг бути учинений. Упродовж двадцяти восьми років від дня підписання договору оренди і до цього часу я без будь-яких заперечень з боку орендодавця надавав усі види послуг, звичні для такого типу закладів, у тому числі й різноманітні розважальні автомати, що з'явилися за цей час на ринку: музичні, футбол, більярд, дитячі ігрові тощо".

10. 13 лютого 1989 року суд першої інстанції відхилив позов орендодавця, вирішивши, що встановлення ігрових автоматів не є переданням або суборендою і тому не становить порушення п. Руїсом Торіхою його договірних зобов'язань. Суд не розглядав протесту стосовно того, що позов було вчинено після спливу строку позовної давності.

11. 30 січня 1990 року Мадридський провінційний суд, розглянувши апеляцію орендодавця, де заявник виступав як відповідач (див. пункт 16 нижче), скасував оскаржуване рішення і дав дозвіл виселити заявника (див. пункт 17 нижче), не ухвалюючи рішення щодо позовної давності. Суд визнав, що власник автоматів є третьою особою, яка несе відповідальність за їх ремонт і передає заявникові половину виторгу від них. Це, на думку суду, підпадає під правове визначення несанкціонованого передання чи суборенди і становить порушення контракту, що на нього посилається орендодавець.

12. Оскільки п. Руїс Торіха не міг оскаржити рішення щодо права у Верховному суді, він подав апеляцію *amparo* до Конституційного суду (*Tribunal Constitucional*)

згідно з пунктом 1 статті 24 Конституції (див. пункт 18 нижче).

29 жовтня 1990 року Конституційний суд визнав апеляцію неприйнятною, оскільки з оскаржуваного рішення можна обґрунтовано зробити висновок, що з розгляду по суті позову про розірвання договору оренди не випливає стверджуване порушення строку позовної давності.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО

A. Щодо суті

1. Розірвання договору оренди

13. Згідно із Законом від 22 грудня 1955 року про несільськогосподарську оренду (*Ley de Arrendamientos Urbanos*), власник може розірвати договір оренди в разі часткового передавання або суборенди приміщення третій стороні без його дозволу (пункт 2 статті 114). Закон також передбачає спеціальну спрощену процедуру (*juicio de desahucio*) та обмеження щодо надання доказів.

2. Ігровий бізнес

14. До 1977 року в Іспанії було заборонено встановлювати ігрові автомати в публічних місцях (Королівський законодавчий указ від 25 лютого 1977 року щодо кримінальних, адміністративних та фінансових аспектів ігрового бізнесу, доповнений Королівським указом № 444 від 11 березня 1977 року про повноваження державних органів у цій сфері та Положенням від 24 липня 1981 року про розважальні автомати та автомати, що пропонують "ігри, в яких ви можете спробувати щастя").

3. Обмеження

15. З огляду на приватний характер прав, що виникають під час укладання договору оренди, учинити позови стосовно оренди через п'ятнадцять років забороняється (стаття 1964 Цивільного кодексу).

Опротестування позову як поданого з порушенням часових обмежень не є однією з вимог, котра означається як *dilatorias* і має вирішуватися до розгляду справи по суті (стаття 533 Цивільно-процесуального кодексу). Це вимога, описана як *perentoria*, і, відповідно до статті 544, має вирішуватися одночасно та за такою самою процедурою, що й основне оскаржуване питання.

B. Апеляційне провадження

16. Позивачі, які зазнали невдачі в суді першої інстанції бодай за одним пунктом позову, можуть подати апеляцію до провінційного суду. Відповідач, зі свого боку, може:

а) або обмежитися присутністю на розгляді як відповідач і домагатися

підтвердження оскаржуваного рішення (право, що виникає на підставі статті 888 Цивільно-процесуального кодексу та статей, пов'язаних із нею);

б) або сам подати апеляцію проти рішення суду першої інстанції (стаття 702, в кінці, Цивільно-процесуального кодексу), якщо це рішення не повністю задовольнило його вимоги;

с) або приєднатися до вже поданої апеляції (*adhesión a la apelación* — статті 705 і 892 Цивільно-процесуального кодексу) стосовно пунктів рішення, які він вважає несприятливими для себе. Ця процедура є формою апеляції, яка надає заінтересованій стороні можливість запобігти тому, щоб неоспорювані пункти резолютивних положень набули остаточної дії, та розглянути насамперед несприятливі для себе.

Отже, якщо рішення повністю задовольнило вимоги однієї зі сторін, вона може виступати в провадженні стосовно апеляції, поданої іншою стороною, лише як відповідач. Вона не може сама подавати апеляцію чи навіть "приєднатися" до апеляції, поданої іншою стороною.

17. Якщо апеляція, яка стосується всіх резолютивних положень рішення, матиме успіх, апеляційний суд постановить нове рішення по суті справи, розглянувши всі подання, наведені в суді першої інстанції.

С. Обов'язок ухвалювати вмотивовані рішення

18. Згідно з пунктом 3 статті 120 Конституції, "рішення мають містити вмотивування підстав, на яких вони ґрунтуються, і оголошуватися публічно". Одним з елементів ефективного захисту особи в судових органах, визнаних як основне право пунктом 1 статті 24 Конституції, є обов'язок вмотивувати судові рішення, що може стати предметом індивідуального звернення до Конституційного суду (*recurso de amparo*).

19. Згідно зі статтею 359 Цивільно-процесуального кодексу:

"Судові рішення, чітко й точно сформульовані, мають конкретно стосуватися заяви та інших вимог, висунутих під час провадження; вони мають виноситися на користь або проти відповідача та вирішувати всі питання, які були предметом спору. Кожне питання в рішенні розглядається й мотивується окремо".

Постановляючи рішення по суті, суд повинен розглянути всі подання та твердження сторін, інакше відсутність належного вмотивування підстав (*incongruencia omisiva*) негативно позначиться на остаточних висновках. Проте, згідно з прецедентним правом, суд не зобов'язаний безпосередньо висловлювати свою думку стосовно кожного твердження сторін, якщо з його рішення на користь однієї з вимог впливає відхилення твердження, про яке йдеться.

ПРОВАДЖЕННЯ В КОМІСІЇ

20. У своєму зверненні до Комісії 15 березня 1991 року п. Руїс Торіха, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, скаржився на відсутність справедливого суду, оскільки Мадридський провінційний суд не розглянув одне з його тверджень.

21. 13 січня 1993 року Комісія оголосила заяву (№ 18390/91) прийнятною. У своїй доповіді від 8 липня 1993 року (стаття 31) Комісія висловила думку, вісімнадцятьма голосами проти трьох, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції. Повний текст думки Комісії та окремої думки, що не збігається з думкою більшості, міститься у доповіді, що публікується в додатку до цього рішення¹.

ОСТАТОЧНІ ПОДАННЯ ДО СУДУ

22. На слуханні Уряд просив Суд постановити, що "іспанські суди, а отже, й Королівство Іспанія, дотримали в цій справі своїх зобов'язань за Конвенцією".

ЩОДО ПРАВА

I. ПОПЕРЕДНЄ ЗАПЕРЕЧЕННЯ УРЯДУ

23. Як і в Комісії, Уряд стверджував, що заява є непринятною на підставі невичерпання внутрішніх засобів правового захисту. Панові Руїсу Торісі слід було подати заяву та "приєднатися" до апеляції (див. пункт 16 вище) і таким чином надати можливість Мадридському провінційному суду розглянути питання щодо позовної давності; йому не слід було заперечувати апеляцію орендодавця як відповідача.

24. Так само як Комісія і заявник, Суд визнає, що, згідно з іспанським правом, за умови, якщо сторона не зазнала упередженого ставлення і якщо резолютивна частина рішення цілковито сприятлива для неї, вона не має права на апеляцію — ні шляхом подання окремої апеляції, ні шляхом "приєднання" до скарги апелянта.

Аргументи п. Руїса Торіхи було спрямовано на відхилення позовних вимог щодо його виселення. Оскільки суд першої інстанції прийняв рішення на його користь, п. Руїс Торіха не мав права оспорювати це рішення. Отже, заперечення має бути відхилене.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

25. На думку заявника, те, що провінційний суд зовсім не розглядав його подання

Примітка Секретаря Суду:

¹ З практичних міркувань цей додаток з'явиться лише з друкованою версією судового рішення (том 303-А, серія А Публікацій Суду), але копію доповіді Комісії можна одержати в канцелярії Суду.

стосовно того, що позов учинено після спливу строку позовної давності (див. пункт 10 вище), є порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції, який передбачає:

"Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків... має право на справедливий... розгляд... судом..."

26. Комісія погодилася з цією думкою. Вона додала, що мовчання провінційного суду з цього приводу може спричинити сумніви щодо обсягу розгляду, здійсненого апеляційним судом.

27. Згідно з твердженням Уряду, скарга стосовно того, що позов було вчинено після спливу строку позовної давності, є необґрунтованою і не пов'язаною з предметом провадження. Встановлення автоматів (музичних, футболу, більярду, дитячих ігрових тощо — див. пункт 9 вище) з зовсім іншими функціями та характеристиками не є суттєвим для обчислення періоду, впродовж якого вони працювали. Це тим більше справедливо, якщо зважити на те, що ігрові автомати в Іспанії до 1977 року були заборонені (див. пункт 14 вище). Оскільки, згідно зі статтею 359 Цивільно-процесуального кодексу, від суддів вимагається ухвалювати рішення лише стосовно питань, які є "предметом спору" (див. пункт 19 вище), на провінційний суд не покладалося обов'язку відповідати на це твердження.

Крім того, навіть якщо припустити, що апеляційний суд був зобов'язаний це зробити, факт ігнорування зазначеного питання може розглядатися як його імпліцитне відхилення. Такої думки дотримувався Конституційний суд (див. пункт 12 вище). Оскільки питання обмеження строку було підготовчим, розгляд провінційним судом справи по суті означав відхилення цього заперечення.

28. Заявник не погодився з таким висновком. Він доводив, що ставлення до ігрових автоматів в Іспанії, попри їх заборону до 1977 року, було доволі помірковане. З огляду на це — оскільки орендодавець посилався на недозволене встановлення автоматів, що належали третій стороні, як на підставу для розірвання договору оренди, — він вважає за доцільне привернути увагу суду до того факту, що й раніше в цьому приміщенні були встановлені автомати, вочевидь, з іншими функціями, але які також належали третій стороні. Зрештою, не було жодного правила, яке б змушувало суди розглядати питання обмеження строків як підготовче.

29. Суд знову наголосив, що обов'язок судів — згідно з пунктом 1 статті 6 — умотивувати свої рішення не слід розуміти як вимогу надавати детальну відповідь на кожний аргумент (див. рішення у справі "Ван де Гурк проти Нідерландів" (*Van de Hurk v. the Netherlands*) від 19 квітня 1994 року, серія А, № 288, с. 20, п. 61). Міра цього обов'язку може варіюватися залежно від характеру рішення. Необхідно також враховувати численність різноманітних тверджень, з якими сторона у справі може звернутися до судів, та відмінності, наявні в Договірних державах, стосовно передбачених законом положень, звичаєвих норм, правових висновків, викладення та підготовки рішень. З огляду на викладене, питання про те, чи виконав суд обов'язок умотивувати своє рішення, як того вимагає стаття 6 Конвенції, можливо вирішити лише у світлі обставин цієї справи.

30. Пан Руїс Торіха з-поміж іншого доводив, що позов орендодавця з вимогою виселити його було вчинено після спливу строку позовної давності. Це твердження, сформульоване достатньо чітко і точно, подано суду першої інстанції в письмовій формі. На його підтримку наведено відповідні докази. Провінційний суд, який скасував рішення суду першої інстанції та виніс нову ухвалу по суті, був зобов'язаний, згідно із застосовним процесуальним правом, розглянути всі твердження, подані до суду першої інстанції (див. пункт 17 вище), принаймні на тій підставі, що вони становили "предмет спору", і незалежно від того, чи були вони прямо повторені в апеляції.

Суд зазначає, що вирішення питання, чи була скарга щодо строку позовної давності добре обґрунтованою та виваженою, не є його завданням, оскільки підпадає під юрисдикцію національних судів. Суд обмежується зауваженням про відсутність потреби в провадженні, аби дійти висновку, що це твердження було принаймні суттєвим. Якби Суд провінції визнав це твердження достатньо обґрунтованим, він мусив би відхилити позов позивача.

Крім того, Суд не переконали доводи Уряду, що подання стосовно строку позовної давності було настільки необґрунтоване, що апеляційний суд міг не зважати на нього. Той факт, що суд першої інстанції дозволив долучити докази на підтримку цього подання, дає змогу припустити протилежне. Отже, оскільки питання позовної давності могло бути вирішальним у цій справі, провінційний суд мав би відобразити його у своєму рішенні.

Таким чином, потрібно встановити, чи можна мовчання апеляційного суду підставно тлумачити як опосередковане відхилення. Суд не був зобов'язаний розглядати питання позовної давності перед тим, як розглядати доводи щодо суті (див. пункт 15 вище). Крім того, це питання підпадало під зовсім іншу правову категорію, відмінну від підстав для припинення договору оренди, а отже, воно вимагало конкретної та однозначної відповіді. Якщо такої відповіді немає, неможливо з'ясувати, чи провінційний суд просто проігнорував розгляд зазначеного питання, чи мав намір відхилити його, і якщо так, то які були підстави для відхилення. Таким чином, було порушено пункт 1 статті 6.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 50 КОНВЕНЦІЇ

31. Стаття 50 передбачає:

"Якщо Суд встановлює, що рішення чи захід судового або будь-якого іншого органу влади Високої Договірної Сторони повністю або частково суперечить зобов'язанням, які випливають з... Конвенції, і якщо внутрішнє право цієї Сторони передбачає лише часткову компенсацію за наслідки такого рішення чи заходу, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію".

А. Шкода

32. Пан Руїс Торіха вимагав компенсації за нематеріальну шкоду, суми якої він не зазначив, та матеріальну шкоду в сумі 29 871 978 песет.

Уряд не висловив своєї думки з цього питання.

Представник Комісії вважав, що, очевидно, можливо присудити компенсацію, але на єдиній підставі — за упущену можливість.

33. На думку Суду, рішення про визнання порушення пункту 1 статті 6 становить достатню справедливу сатисфакцію за можливу нематеріальну шкоду.

Що стосується матеріальної шкоди, то Суд не може робити припущення, яким був би результат провадження, якби провінційний суд розглянув скаргу щодо строку позовної давності, і, відповідно, відхиляє вимогу про відшкодування.

В. Судові витрати

34. Пан Руїс Торіха вимагав також відшкодування 2 500 000 песет, витрачених на провадження в національних судах та установах Конвенції.

Уряд вважав ці вимоги надмірними. На його думку, 200 000 песет — сума цілком достатня.

На думку представника Комісії, потрібно враховувати лише витрати, понесені в провадженнях у Конституційному суді та в європейських інституціях.

35. Панові Руїсу Торісі було надано правову допомогу для організації провадження в страсбурзьких інституціях на суму 17 290 французьких франків і 7 сантимів.

Суд визнав, що заявник зазнав додаткових витрат, на відшкодування яких, керуючись принципом справедливості, присуджує йому 1 000 000 песет.

На цих підставах Суд

1. *Відхиляє* одноголосно попереднє заперечення Уряду.
2. *Постановляє*, вісьмома голосами проти одного, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.
3. *Постановляє* одноголосно, що це рішення становить достатню справедливу сатисфакцію стосовно стверджуваної нематеріальної шкоди.
4. *Постановляє* одноголосно, що держава-відповідач має виплатити заявникові упродовж трьох місяців 1 000 000 (один мільйон) песет як відшкодування судових витрат.
5. *Відхиляє* одноголосно решту вимог заявника.

Учинено англійською та французькою мовами й оголошено на відкритому засіданні у Палаці прав людини, Страсбург, 9 грудня 1994 року.

Підпис: Рольф Рюссдаль,
Голова Суду

Підпис: Герберт Пецольд,
в. о. Секретаря Суду

Відповідно до пункту 2 статті 51 Конвенції та пункту 2 правила 53 Регламенту Суду "А", до цього рішення додано окрему думку п. Бернхардта, що не збігається з позицією більшості.

Парафовано: Р. Р.

Парафовано: Г. П.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ БЕРНХАРДТА, ЩО НЕ ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОЗИЦІЄЮ БІЛЬШОСТІ

Я не можу погодитися з більшістю в цій справі. Те, що видається малозначним, насправді стосується фундаментальної проблеми: обсяг міжнародного контролю за рішеннями національних судів.

З одного боку, кожен має основне право на справедливий судовий розгляд, у тому числі право подавати доводи й отримувати відповідь на них. З іншого боку, національні суди повинні виявляти гнучкість, добираючи доводи та вмотивування своїх рішень у справах, які вони розглядають. Міжнародний суд має піддавати критиці національні суди лише в тому разі, коли більш чи менш очевидно, що національний суд не врахував суттєвих доводів. Якби було інакше, міжнародний суд мусив би самотужки провадити детальне дослідження національного права, аби встановити, чи надано належну відповідь на той чи той аргумент сторони.

Очевидно, що Суд у цьому рішенні (пункт 30) намагається уникнути такого дослідження національного права, водночас наголошуючи, що в рішенні апеляційного суду немає навіть згадки про питання щодо позовної давності. А це означає, що на кожний аргумент, на який посилається одна зі сторін, має бути або пряма відповідь у рішенні національного суду, або що вона принаймні необхідна, якщо аргументи достатньо вагомі, — але хто вирішуватиме, наскільки вагомий доказ чи аргумент?

Конституційний суд Іспанії — безперечно, обізнаніший в іспанському праві, ніж більшість міжнародних організацій, — надав переконливе пояснення, чому провінційний суд не обговорював безпосередньо подання заявника стосовно прогаяння строку позовної давності (див. пункт 12 цього рішення).